

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 15, Αρ. 1 (2019)

Πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης «Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης»: Αποτελέσματα και Προτάσεις από την Πιλοτική Εφαρμογή

Sofia Theodor Papadimitriou, Alivisos Sofos

doi: [10.12681/jode.19773](https://doi.org/10.12681/jode.19773)

Βιβλιογραφική αναφορά:

**Πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης «Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε
Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης»: Αποτελέσματα και Προτάσεις από την
Πιλοτική Εφαρμογή**

**Primary Education Teachers' Online Training program "Digital Literacy in
Audiovisual Media on Internet Learning Environments": Outcomes and
Proposals by the Pilot Implementation**

Σοφία Θ. Παπαδημητρίου

Προϊστ. Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης & Ψηφιακών Μέσων, ΥΠΠΕΘ,
Καθηγήτρια – Σύμβουλος ΕΑΠ
Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αλβίζος Σοφός

Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Summary

The challenges and the potential offered by the modern digital environment require a methodical approach to digital literacy even from the primary education. Online Learning Environments familiarize young people with digital media and contribute to the development of digital literacies. Focusing on Audiovisual Media brings changes in teaching by involving students in rich interactive learning experiences and turning them from passive consumers to active participants. A prerequisite is that teachers are familiar with ways to use Audiovisual Media as an environment of active learning. The "*Digital Literacy in Audiovisual Media on Internet Learning Environments*" program of the Aegean University was implemented in the autumn of 2018 using the Distance Learning method and aimed at supporting digital literacy in the Audiovisual Media of primary education teachers. The article presents the design, development and also the results of the pilot implementation of the training program. In addition, it highlights the teachers' concerns, suggestions and conclusions aiming at the creation of authentic learning environments focusing on Audiovisual Media in the modern school.

Digital Media and in particular the Audiovisual (A/V) Media have penetrated into the daily life of pupils inside and outside school, offering opportunities for discovery, participation and creative production in the framework of digital literacy actions. A key role among these actions, has the use and creation of video at school, which encourages search and access to resources, fosters critical thinking and supports creative production, contributing to digital literacy in A/V Media as recorded and proposed in the recommendations of the European Commission (EC, 2007; EC, 2010) and Unesco (2011). In digital literacy actions, students work with enthusiasm in authentic learning environments, and they also benefit from teamwork, creativity and social interaction.

The article approaches an introduction for traditional and digital A/V Media through digital technologies in production and access issues as integral parts of daily life of

students. Then it presents the use of A/V Media in the classroom and also in online learning environments with various methodologies. The following sections develop the research framework, the design, the development of the training program and the outcomes of its pilot implementation. In conclusion, the article highlights findings, concerns and proposals to support digital literacy in A/V Media in the modern school and also the formation of a teaching framework responsive to the challenges of the digital era and new Media.

The penetration of digital Media, especially the A/V Media, into the daily routine and learning process implies the acquisition of new knowledge, the cultivation of new skills and attitudes that are necessary in the differentiated Media ecosystem of 21st century society. Despite the enormous spread and daily impact of Digital and A/V Media, the enthusiastic and active participation of students in Media literacy initiatives as well as the European strategy, the following concerns are noted (Buckingham, 2011; Celot, 2011; Andriopoulou, Papadimitriou, Kourti, 2014; Wise, 2014; MEDEAnet, 2013; Learning 2.0, 2012):

- Absence of a framework for the implementation of A/V Media in education and in particular in distance learning.
- Lack of Methods in A/V Literacy.
- Upset attitudes of teachers to the approach of the A/V Media.
- Lack of trained teachers to carry out and support education in A/V Media and especially in an online environment.

In this context, the Laboratory of Psychology, Pedagogical Research and Media in Education of the Aegean University and the Educational Radiotelevision of the Ministry of Education conducted an action research during the school year 2018-19. The research included an online training program of primary school teachers using the Aegean Moodle platform. The training focused on digital literacy in the A/V Media approaching good practices of using the video in modern school with emphasis on the following categories:

- Open Educational Resources and Open Repositories on the Internet
- Pedagogical development within the classroom
- Integration into online learning environments and interaction
- Methodology of flipping classrooms (blended learning)
- Critical Approach to A/V Media
- Methods of Creating Video at School

The modules of the training program were designed aiming first of all to approach the traditional way of using A/V Media in the classroom but above all to meet the modern tendencies offered by digital technology and the Internet. In this context, the particularly designed training material for the distance training modules was considered by teachers as complete and modern for the implementation of classroom activities. They also think that the material is complete and modern for searching/accessing resources on the Internet, for integrating into learning environments and for the methodology of flipping classrooms broadening online teaching. The modules provided a range of open methodologies, teaching scenarios and good practices that are applied in the field of digital literacy at a national and international level, which teachers have learned and tried to integrate them into their teaching. The survey highlighted redesigning issues in educational material in regard to the expansion of repositories, particularly by teachers who had a lot of experience in using videos.

The design, development and implementation of classroom activities highlight the role of A/V Media in modern school. The A/V Media contribute to the development

of authentic learning environments, which creatively involve pupils by connecting their everyday life to school. The A/V Media add a true dimension and authenticity by enlivening the learning process, and therefore constitutes an important parameter of success.

The activities carried out in the classroom have helped to bring together cognitive subjects in an alternative way and, on the other hand, to cultivate the skills of the 21st century. Students creating videos have actively participated in learning, collaborating in teams with a common goal and vision, linking information to their individual and collective experience as well as wider social issues. The survey highlighted issues of expanding "open" activities to more rigidly structured ones for teachers not familiar with video creation / exploitation.

The survey highlighted the positive impact of the training program to a large extent on both the participating teachers and their students in the implementation of the activities. The distance learning methodology was well appreciated due to the obligations of adult learners. The combination of synchronous and asynchronous communication provides professional development opportunities for teachers with flexible, exceeding the space-time constraints. The combination of theoretical knowledge with direct practical application had a positive impact on a high degree.

The forums, entitled "Public Dialogue Activity", were the places of vivid discussion, exchange of ideas, methods and educational tools, creating live networks of colleagues-teachers with common interests (learning community). The combination of experienced teachers with the use of A/V Media, simply or not at all familiar has provided rich interactions in the community. An additional suggestion from the majority of participants is the combination of the online program with a short face-to-face training in the 5th and 6th modules due to the difficulties they encountered in creating videos especially on technical/editing issues.

In conclusion, the training program largely responded to the educational needs of the trainees and recorded the proposals and redesigns issues of both beginners and experienced teachers in order to meet the training needs from the base. The inclusion of A/V Media in the Modern Curriculum and Cross-curricular Program is a demand for the Greek educational system. The training program explored the methods by which international and national good practices can be extended and / or adapted to the Greek education system to support a framework of digital literacy and digital media integration in primary school education horizontally throughout the range of cognitive objects.

The combination of audiovisual narrative with the development of virtual learning environments is a challenge for education. It is also a challenge for teachers to become aware of the value and opportunities offered by digital A/V Media. They need to understand that they are powerful, innovative and creative elements that enrich both teaching and learning (Bijnens et al., 2004). Responding positively to this call, teachers are invited to dare change in their teaching practices by harnessing the wealth of available open educational resources, learning scenarios and methodologies.

Keywords

Digital literacy, Audiovisual Media, Internet Learning Environment, Distance Learning

Περίληψη

Οι προκλήσεις αλλά και οι δυνατότητες που παρέχει το σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον απαιτούν τη μεθοδική προσέγγιση του ψηφιακού γραμματισμού από την

πρώτη εκπαιδευτική βαθμίδα. *Περιβάλλοντα Μάθησης στο Διαδίκτυο* εξοικειώνουν τους νέους με τα ψηφιακά Μέσα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη ψηφιακών γραμματισμών. Ειδικότερα, τα Οπτικοακουστικά Μέσα, επιφέρουν αλλαγές στη διδασκαλία εμπλέκοντας τους μαθητές σε πλούσιες αλληλεπιδραστικές μαθησιακές εμπειρίες, μετατρέποντάς τους από παθητικούς δέκτες σε ενεργούς συμμετέχοντες. Προϋπόθεση είναι οι εκπαιδευτικοί να γνωρίζουν τρόπους να αξιοποιούν τα οπτικοακουστικά μέσα ως ένα περιβάλλον ενεργής μάθησης. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης «Ψηφιακός Γραμματισμός σε Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης» του Πανεπιστημίου Αιγαίου υλοποιήθηκε το φθινόπωρο του 2018 με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και είχε στόχο την υποστήριξη του ψηφιακού γραμματισμού στα Οπτικοακουστικά Μέσα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο άρθρο παρουσιάζονται ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και υλοποίηση καθώς και τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος επιμόρφωσης. Επιπλέον, αναδεικνύονται οι προβληματισμοί, οι προτάσεις των εκπαιδευτικών και τα συμπεράσματα με στόχο τη δημιουργία αυθεντικών περιβαλλόντων μάθησης με επίκεντρο τα Οπτικοακουστικά Μέσα στο σύγχρονο σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά

Ψηφιακός γραμματισμός, Οπτικοακουστικά Μέσα, Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης, εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Εισαγωγή

Η διάδοση των νέων τεχνολογιών ανοίγει νέους ορίζοντες στην εκπαίδευση. Η καθημερινή ενασχόληση των νέων με τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης, video games, serious games, chat rooms κά., εξοικειώνει τους νέους με τα ψηφιακά Μέσα και συμβάλλει στην ανάπτυξη ψηφιακών γραμματισμών. Νέοι γραμματισμοί έχουν αναδυθεί τα τελευταία 50 χρόνια, που συνεπάγονται νέες δεξιότητες για τους πολίτες στη σύγχρονη κοινωνία (Hobbs, 2010).

Οι διαρκείς εξελίξεις στο πεδίο των Μέσων, ιδιαίτερα η μετάβαση από τη μαζική στη διαδικτυακή επικοινωνία τροφοδοτεί τον μετασχηματισμό της μαθησιακής διαδικασίας. Σ' έναν κόσμο που κατακλύζεται τόσο από **νέα όσο από και παραδοσιακά Μέσα** επικοινωνίας, θεωρείται χρήσιμο και σημαντικό, οι μαθητές να επενδύουν όχι στην «απόκτηση», απομνημόνευση ή συσσώρευση γνώσεων αλλά στην καλλιέργεια της ικανότητας να ανακαλύπτουν, αναλύουν, μοιράζονται, συζητούν τη γνώση (*learning to learn*), να έχουν τις δεξιότητες να την προσεγγίσουν κριτικά και να γίνουν οι ίδιοι παραγωγοί νέας γνώσης.

Τα **Ψηφιακά Μέσα** και ιδιαίτερα τα **Οπτικοακουστικά (Ο/Α)** έχουν διεισδύσει στην καθημερινότητα των μαθητών εντός και εκτός σχολείου προσφέροντας δυνατότητες ανακάλυψης, συμμετοχής και δημιουργικής παραγωγής στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δράσεων ψηφιακού γραμματισμού. Μεταξύ αυτών των δράσεων, κύριο ρόλο έχει η αξιοποίηση και η δημιουργία βίντεο στο σχολείο, η οποία ενθαρρύνει την αναζήτηση και πρόσβαση σε πόρους, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και υποστηρίζει τη δημιουργική παραγωγή, συμβάλλοντας στον ψηφιακό γραμματισμό στα Ο/Α Μέσα όπως καταγράφεται και προτείνεται στις συστάσεις της European Commission (EC, 2007; EC, 2010) και της Unesco (2011). Στις δράσεις ψηφιακού γραμματισμού, οι μαθητές συνεργάζονται με ενθουσιασμό σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης, ωφελούνται από την ομαδική εργασία, τη δημιουργικότητα και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Στο άρθρο προσεγγίζονται εισαγωγικά τα παραδοσιακά και ψηφιακά Ο/Α Μέσα σαν αναπόσπαστα στοιχεία της καθημερινότητας των μαθητών μέσα από τις ψηφιακές τεχνολογίες σε θέματα πρόσβασης και παραγωγής. Στη συνέχεια μελετώνται η αξιοποίηση των Ο/Α Μέσων στην τάξη και σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης. Στις επόμενες ενότητες αναπτύσσονται το πλαίσιο της έρευνας, ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη του επιμορφωτικού προγράμματος και τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του. Ολοκληρώνοντας το άρθρο καταγράφονται τα συμπεράσματα καθώς και οι προβληματισμοί και προτάσεις για την υποστήριξη του ψηφιακού γραμματισμού στα Ο/Α Μέσα στο σύγχρονο σχολείο και τη διαμόρφωση ενός διδακτικού πλαισίου ανταποκρινόμενου στις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής και των νέων Μέσων.

Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης Παραδοσιακά και Ψηφιακά Οπτικοακουστικά Μέσα

Τα Μέσα σύμφωνα με την αρχιτεκτονική τους μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε (Σοφός & Κρον, 2010:28):

- Πρωτογενή Μέσα: Μέσα, τα οποία δεν χρειάζονται καμία τεχνική υποδομή, δηλαδή προσωπικά Μέσα αυτοσκοπικής.
- Δευτερογενή Μέσα: Μέσα, τα οποία χρειάζονται τεχνική υποδομή για να παραχθούν, όπως π.χ. εφημερίδες και βιβλία.
- Τριτογενή Μέσα: Μέσα, τα οποία χρειάζονται τεχνική υποδομή για να παραχθούν αλλά και για να τύχουν υποδοχής, ενώ το περιεχόμενο βασίζεται συνήθως στην μονόπλευρη επικοινωνία, όπως π.χ. το ραδιόφωνο και η τηλεόραση, και
- Τεταρτογενή Μέσα: Μέσα με αποκεντρωμένη την τεχνική υποδομή όσον αφορά την παραγωγή τους και την πρόσληψη περιεχομένων ενώ δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ πομπού και δέκτη, μια και τα περιεχόμενα παράγονται και διανέμονται μέσα σε ένα δίκτυο, όπως π.χ. στο Διαδίκτυο με τις υπηρεσίες του.

Τα **Οπτικοακουστικά Μέσα** διακρίνονται αφενός στα παραδοσιακά όπως η κινηματογραφική ταινία, η φωτογραφία, τα ηχογραφημένα μηνύματα και οι τηλεοπτικές εκπομπές (τριτογενή Μέσα) και αφετέρου στα νέα ψηφιακά Μέσα, τα οποία αναπτύσσονται συνεχώς (τεταρτογενή Μέσα) όπως το βίντεο, η WebTV, τα Webinars (Διαδικτυακά σεμινάρια), Web lectures (ιστοδιαλέξεις/βιντεοδιαλέξεις), enriched lectures (εμπλουτισμένες διαλέξεις), tutorials, slide casts (παρουσιάσεις), screen casts (καταγραφές της οθόνης), virtual classrooms (εικονικές τάξεις) κ.ά (Παπαδημητρίου, 2017). Τόσο η ταινία όσο και το βίντεο δηλαδή ο συνδυασμός λόγων, ήχων και εικόνων είναι ένα από τα Μέσα που έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορα εκπαιδευτικά πλαίσια για την υποστήριξη της μάθησης (Bates, 1985) ως ένα δυναμικό μέσο οπτικοποίησης, αφήγησης, αφαίρεσης και αναγνώρισης. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικές ταινίες έχουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους με σκοπό να οδηγήσουν συγκεκριμένες ομάδες “θεατών”-εκπαιδευομένων στην κατανόηση των νοημάτων του γνωστικού αντικείμενου που πραγματεύονται.

Το βίντεο προσφέρει τη δυνατότητα στον μαθητή να ταξιδέψει σε άλλους τόπους ή άλλους χρόνους, να ανακαλύψει κρυμμένους κόσμους, να αποσαφηνίσει και συσχετίσει αφηρημένες έννοιες, να ζωντανέψει το περιεχόμενο του μαθήματος, να αναδείξει απομακρυσμένες έννοιες, έννοιες δύσκολες να αντιληφθεί, να επιμηκύνει το χρόνο ή να τον συμπύξει, να κεντρίσει το ενδιαφέρον του για νέα γνώση και γενικά να οδηγήσει σε βελτιωμένο επίπεδο παιδείας, το οποίο χαρακτηρίζεται ως **οπτικός αλφαριθμητισμός (visual literacy)**. Με την εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας

και του Διαδικτύου, το βίντεο μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί στην τάξη στοχεύοντας στην καταγραφή και ανάλυση αλληλεπιδράσεων (Pea & Hay, 2002) καθώς και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της συνεργατικής μάθησης (BECTA, 2004).

Νέα O/A Μέσα αναδύονται με γοργούς ρυθμούς με την ψηφιακή σύγκλιση των τεχνολογιών τηλεόρασης και Διαδικτύου. Νέες υβριδικές πλατφόρμες διάθεσης και ευρυζωνικές υπηρεσίες εμφανίζονται. Στις πρόσφατες τεχνολογίες των μέσων ροής, WebTV, SmartTV και HbbTV (HbbTV, nd) τα προγράμματα διατίθενται με εκπομπή σε ροή ή κατ' απαίτηση. Τα O/A Μέσα έγιναν «προσιτά» και αναπόσπαστο πλέον στοιχείο της καθημερινότητας των μαθητών, μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών τόσο σε θέματα πρόσβασης όσο και παραγωγής. Οι δυνατότητες της ενσωμάτωσης σε περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο καθώς και η αλληλεπίδραση ενισχύουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο.

Σήμερα η κατανάλωση O/A περιεχομένου, κυρίως στους νέους «πραγματοποιείται πλέον μέσω της οθόνης διαφορετικών ηλεκτρονικών συσκευών και του Διαδικτύου, έχοντας ως αποτέλεσμα το O/A προϊόν να μεταδίδεται με πολλούς τρόπους. Από τους 2,5 δισεκατομμύρια περίπου χρήστες έξυπνου κινητού παγκοσμίως το 60% καταναλώνει βίντεο σε καθημερινή βάση. Το 40% της κατανάλωσης βίντεο από το YouTube γίνεται ήδη μέσω της χρήσης έξυπνου κινητού. Μέχρι το 2020, το 75% της παγκόσμιας κυκλοφορίας δεδομένων σε φορητές συσκευές θα είναι βίντεο» (Κρέτσος, 2017).

O/A Μέσα στη Σχολική Εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικοί σήμερα έχουν δυνατότητες να αναζητήσουν και αξιοποιήσουν τα O/A Μέσα με καθορισμένες παιδαγωγικές μεθόδους μέσα στην τάξη, εξ αποστάσεως ή ακόμα και συνδυαστικά. Τα O/A Μέσα προσφέρουν τη δυνατότητα της ενσωμάτωσης, επαναχρησιμοποίησης, μετάφρασης, υποτιτλισμού, μεταγλώττισης σε περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο με έμφαση στις αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες και ακόμα της αξιοποίησης ως εργαλεία εικαστικής δημιουργίας και έκφρασης (Παπαδημητρίου, 2014). Η δημιουργία μαθητικών βίντεο μυθοπλασίας ή τεκμηρίωσης δίνει τη δυνατότητα ενεργητικής και συνεργατικής μάθησης, καλλιιεργεί τη συμμετοχή, τη δημιουργικότητα και τη συν-δημιουργικότητα μέσα σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης και τον οπτικοακουστικό γραμματισμό.

Η αξιοποίηση του των Ψηφιακών O/A Μέσων στο **σύγχρονο σχολείο** είναι ακόμα στην αρχή και λίγοι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τις μεθόδους να το εντάξουν στις τάξεις τους. Ωστόσο, υπάρχει αφθονία διαθέσιμων Ανοικτών O/A Πόρων, άρα είναι δυνατό να αναζητηθούν και προσπελαστούν ώστε να υποστηρίξουν **πλούσια περιβάλλοντα μάθησης** ανταποκρινόμενα στις προσδοκίες των μαθητών. Παρόλο ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών παρακολουθεί τις εξελίξεις αμήχανα, ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός εκπαιδευτικών ενδιαφέρεται και διερευνά τις δυνατότητες αξιοποίησης των Ψηφιακών O/A Μέσων με καθορισμένες παιδαγωγικές μεθόδους και ένταξης μέσα στην τάξη ή σε **περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο**.

Με μια κριτική ματιά μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι «τα Μέσα per se δεν είναι κατάλληλα για τη διδασκαλία, άλλα πρέπει να τα λαμβάνει κανείς υπόψη ως πλαίσια ευκαιριών και δυνατοτήτων που προωθούν τη διάδραση, ενώ αυτά πρέπει να μετασχηματιστούν από τον εκπαιδευτικό για τους σκοπούς της διδασκαλίας. Σε αντίθεση με την κοινωνικο-τεχνολογική προσέγγιση των εποπτικών Μέσων, που υποδηλώνει τη δυνατότητα ρύθμισης και ελέγχου της διδασκαλίας, τα νέα Μέσα γίνονται αντιληπτά στο πλαίσιο του μοντέλου της προσφοράς και της χρήσης» (Schelle, Rabenstein, Reh 2010, στο Σοφός & Kron, 2010, 30-31). Συνεπώς τα Μέσα

δομούν πλαίσια ευκαιριών και δυνατοτήτων ενώ τα μορφωτικά περιεχόμενα που προσφέρουν προσλαμβάνονται, γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας και εφαρμόζονται πραξιακά σε διαφορετικό βαθμό από τους μαθητές, ανάλογα με την ποιότητα του περιεχομένου, τη διευθέτηση του περιβάλλοντος εργασίας στην τάξη, το γνωστικό υπόβαθρο, την μεθοδολογική και κοινωνική επάρκεια, το μιντιακό γραμματισμό και ικανότητα των μαθητών, αλλά και σε σχέση με άλλους παράγοντες, όπως το κλίμα μάθησης και εργασίας, η επάρκεια και η επαγγελματική στάση του εκπαιδευτικού, η ποιότητα των υποδομών της σχολικής μονάδας κ.α. (Kron & Σοφός 2007).

Μεταξύ των συστάσεων που διατυπώνονται στη στρατηγική της Ευρώπης για τον «Ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης» (EC, 2013) αναφέρεται: «Η τεχνολογία, ιδίως το Διαδίκτυο, πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως. Τα σχολεία, τα Πανεπιστήμια και τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να αυξήσουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση μέσω Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων».

Η μάθηση στηριζόμενη στα ψηφιακά Ο/Α Μέσα προϋποθέτει ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβουλευθούν, καθοδηγήσουν και υποστηρίξουν τους μαθητές τους και να συμμετάσχουν σε πιο ανοικτές μορφές εκπαίδευσης και μάθησης. Η αξιοποίηση ψηφιακών Ο/Α Μέσων σε εξ αποστάσεως περιβάλλον προσφέρει ευκαιρίες στους μαθητές να προσεγγίσουν εξατομικευμένη μάθηση ακολουθώντας ο καθένας τον προσωπικό του ρυθμό μελέτης. Ωστόσο η αξιοποίηση συνεπάγεται αλλαγές στις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών, οι οποίες απαιτούν:

- Πρόσβαση σε αποθετήρια ανοικτών ψηφιακών Ο/Α Μέσων, οργανωμένων κατά συλλογές, θεματική περιοχή και τύπο αντικειμένου.
- Γνώση τεχνολογιών και παιδαγωγικών μεθόδων αξιοποίησης των ανοικτών ψηφιακών Ο/Α Μέσων.
- Πρόσβαση σε ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων και εκπαιδευτικών κέντρων για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης.
- Πρόσβαση σε δίκτυα συναδέλφων εκπαιδευτικών με στόχο την ανταλλαγή ιδεών, εμπειριών και ανοικτών πόρων.

Οι καλές πρακτικές για μάθηση στηριζόμενη στα ψηφιακά Ο/Α Μέσα είναι αναγκαίο να επεκταθούν και να διαδοθούν. Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τη μεθοδική αξιοποίηση των διαθέσιμων Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων με έμφαση στη συστηματική οργάνωση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.

Προβληματισμοί και πλαίσιο έρευνας

Τα Ψηφιακά Μέσα αποτελούν πλατφόρμες ανάδυσης, διαμόρφωσης και οργάνωσης μιας κοινωνικής και πολιτισμικής αλλαγής, οδηγώντας σε νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η διείσδυση των Ψηφιακών Μέσων και ιδιαίτερα των Ο/Α στη σχολική καθημερινότητα και τη μαθησιακή διαδικασία, συνεπάγεται την κατάκτηση νέων γνώσεων, την καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων και στάσεων, οι οποίες είναι απαραίτητες στο διαφοροποιημένο μιντιακό οικοσύστημα της κοινωνίας του 21ου αιώνα. Παρά την τεράστια διάδοση και καθημερινό αντίκτυπο των ψηφιακών και Ο/Α Μέσων, την ενθουσιώδη και ενεργητική συμμετοχή των μαθητών σε πρωτοβουλίες γραμματισμού στα Μέσα καθώς και την εξαγγελθείσα ευρωπαϊκή στρατηγική, καταγράφονται οι πιο κάτω προβληματισμοί (Buckingham, 2011· Celot, 2011· Andriopoulou, Paradimitriou, Kourti, 2014· Σοφός, 2014· MEDEAnet, 2013· Μάθηση 2.0, 2012):

- Απουσία πλαισίου εφαρμογής των Ο/Α Μέσων στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση.
- Απουσία μεθοδολογιών γραμματισμού στα Ο/Α Μέσα.
- Αμήχανη στάση των εκπαιδευτικών στην προσέγγιση των Ο/Α Μέσων.

- Έλλειψη ενημερωμένων και επιμορφωμένων εκπαιδευτικών να αναλάβουν και υποστηρίξουν την εκπαίδευση στα Ο/Α Μέσα και ειδικότερα σε περιβάλλον εξΑΕ.

Σε αυτό το πλαίσιο, το *Εργαστήριο Ψυχολογίας, Παιδαγωγικών Ερευνών και Μέσων στην Εκπαίδευση ΠΤΔΕ Ρόδου του Πανεπιστήμιο Αιγαίου* και η *Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση* διεξήγαγαν έρευνα κατά το σχολικό έτος 2018-19, κατά την οποία έγινε εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Η επιμόρφωση εστίασε στον ψηφιακό γραμματισμό στα Ο/Α Μέσα προσεγγίζοντας καλές πρακτικές αξιοποίησης του βίντεο στο σύγχρονο σχολείο με έμφαση στις πιο κάτω κατηγορίες:

- Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και Ανοικτά Αποθετήρια στο Διαδίκτυο
- Παιδαγωγική αξιοποίηση μέσα στην τάξη
- Ενσωμάτωση σε περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο και αλληλεπίδραση
- Μεθοδολογία αντιστροφής της διδακτικής διαδικασίας (μικτή μάθηση)
- Κριτική προσέγγιση των Ο/Α Μέσων
- Μέθοδοι Δημιουργίας βίντεο στο σχολείο

Μεθοδολογία έρευνας

Η έρευνα εστιάζει σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι μετά από εξ αποστάσεως επιμόρφωση εφαρμόσανε πιλοτικά και αξιολογήσανε στις τάξεις τους ένα σύστημα μεθοδολογιών δημιουργικής αξιοποίησης των ψηφιακών Ο/Α Μέσων. Επιπλέον επιμορφώθηκαν ώστε να αξιοποιήσουν τον αναπτυσσόμενο πλούτο Ανοικτών Εκπαιδευτικών Ο/Α Πόρων σύμφωνα με τους άξονες της *Σύστασης (Recommendation - EUR-Lex, nd) για τον γραμματισμό στα Μέσα* δηλαδή την πρόσβαση, την κριτική προσέγγιση και τη δημιουργική παραγωγή.

Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών σχετικά με την αξιοποίηση των Ο/Α Μέσων εστιάζουν στην ενημέρωση για εκπαιδευτικές μεθόδους, σενάρια διδασκαλίας, καλές πρακτικές και στην ανάπτυξη υποστηρικτικού συνοδευτικού υλικού, την ενοποίησή τους με αλλά μέσα διδασκαλίας και κυρίως την ένταξή τους στην καθημερινή διδακτική πράξη (Hellastat, 2007· MEDEAnet, 2013· Παπαδημητρίου, 2014). Στο πλαίσιο της έρευνας μελετήθηκαν πρακτικές αξιοποίησης (Unesco, 2011· ΙΕΠ, 2015· Andriopoulou, Papadimitriou, Kourti, 2014· Παπαδημητρίου, 2014, 2017· MEDEAnet, 2013· Μάθηση 2.0, 2012) των Ο/Α Μέσων στη σχολική εκπαίδευση, οι οποίες στοχεύουν στην αντιμετώπιση του πλήρους φάσματος των μαθησιακών αναγκών και φιλοδοξιών των μαθητών του 21ου αιώνα. Ο πληθυσμός της πιλοτικής έρευνας είναι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με έμφαση στην Περιφέρεια Νοτίου και Βορείου Αιγαίου (50% των συμμετεχόντων), οι οποίοι ενημερώθηκαν για την επιμόρφωση μέσω Διαδικτύου και κλήθηκαν να συμπληρώσουν διαδικτυακή φόρμα συμμετοχής. Η Περιφέρεια Βορείου και Νοτίου Αιγαίου επιλέχθηκε λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφίας της αποτελούμενη από τρία μεγάλα νησιωτικά διαμερίσματα και της αναγκαιότητας τόσο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, όσο και της υποστήριξης καινοτόμων δράσεων στη σχολική εκπαίδευση. Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

1. Ποια είναι τα θετικά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού της επιμόρφωσης και τι προτείνεται για τη βελτίωσή του;
2. Ποια είναι τα θετικά στοιχεία των προτεινόμενων εκπαιδευτικών δράσεων και τι προτείνεται για τη βελτίωσή τους;
3. Ποια είναι η στάση/συμμετοχή των μαθητών στις εκπαιδευτικές δράσεις και ποιες ξεχώρισαν;

4. Ποια είναι τα θετικά στοιχεία του επιμορφωτικού προγράμματος και τι προτείνεται για τη βελτίωσή του;

Στην πιλοτική έρευνα συμμετείχαν 11 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι επιμορφώθηκαν online, λειτούργησαν ως ομάδα εστίασης (*focus group*) και κατέγραψαν τις απόψεις, προβληματισμούς και προτάσεις τους για βελτίωση του προγράμματος επιμόρφωσης. Η συλλογή των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τα εξής ερευνητικά εργαλεία:

1. Τα 7 ερωτηματολόγια στην πλατφόρμα Google forms με συνδυασμό ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου. Το αρχικό ερωτηματολόγιο διερευνά το προφίλ των εκπαιδευτικών και τα υπόλοιπα 6, ένα για κάθε εβδομάδα/ενότητα διερευνούν **όλα** τα ερευνητικά ερωτήματα.
2. Συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Forum «Δραστηριότητα Δημοσίου Διαλόγου» της πλατφόρμας Moodle στο πλαίσιο της παρουσίασης των δραστηριοτήτων, συζήτησης και αναστοχασμού, οι οποίες διερευνούν το **δεύτερο και τρίτο** ερευνητικό ερώτημα. Μονάδα ανάλυσης αποτέλεσε το μήνυμα, που αναλύθηκε με την προσέγγιση ανάλυσης περιεχομένου.
3. Την καταγραφή συνεντεύξεων στην πλατφόρμα Big Blue Button, η οποία διερευνά όλα τα ερευνητικά ερωτήματα και εστιάζει στο τέταρτο. Μονάδα ανάλυσης αποτέλεσε κάθε απάντηση που δόθηκε στις ερωτήσεις που έγινε στο πλαίσιο της συνέντευξης με στόχο τον τελικό απολογισμό από την ομάδα εστίασης με βάση οδηγό ερωτήσεων από τον «κριτικό φίλο».

Σχεδιασμός και ανάπτυξη επιμορφωτικού προγράμματος

Περίγραμμα επιμορφωτικού προγράμματος

Το εξ αποστάσεως πρόγραμμα επιμόρφωσης «Ψηφιακός γραμματισμός σε Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης» είναι ένα ηλεκτρονικό μάθημα με στόχο τη διερεύνηση των μεθόδων και καλών πρακτικών υποστήριξης ενός πλαισίου ψηφιακού γραμματισμού και ένταξης ψηφιακών Οπτικοακουστικών Μέσων στη σχολική εκπαίδευση.

Ο πρώτος κύκλος του επιμορφωτικού προγράμματος υλοποιήθηκε με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε 6 θεματικές ενότητες σε 6 αντίστοιχες εβδομάδες. Για κάθε θεματική ενότητα αναπτύχθηκε επιμορφωτικό υλικό:

1. Περίγραμμα θεματικής ενότητας,
2. Βασικό κείμενο μελέτης σε μορφή pdf με μεθοδολογίες και καλές πρακτικές αξιοποίησης των Ο/Α Μέσων στη σχολική τάξη και μέσω Διαδικτύου
3. Ηλεκτρονική παρουσίαση (PowerPoint)
4. Οπτικοακουστικό υλικό
5. Δραστηριότητες
6. Περαιτέρω οδηγός μελέτης με πρόσθετες βιβλιογραφικές αναφορές

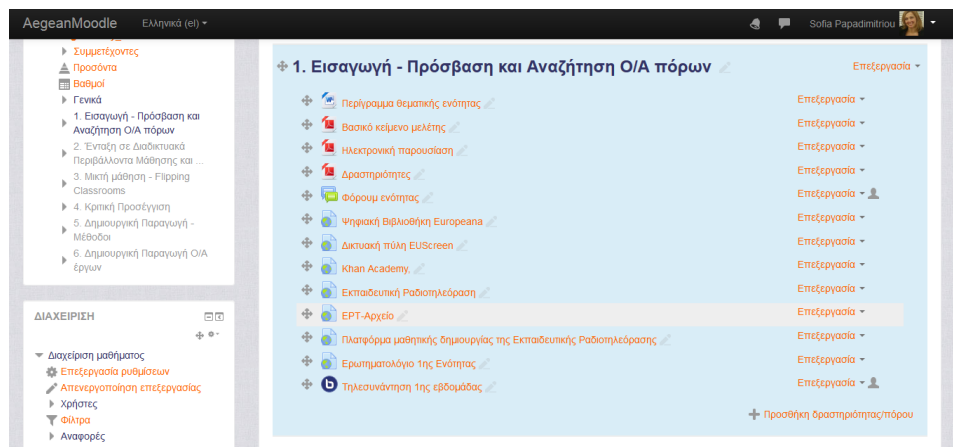
Ο συνολικός φόρτος εργασίας για το συνολικό πρόγραμμα (6 εβδομάδες) ανέρχεται στις 60 ώρες, οι οποίες κατανέμονται κατά περίπτωση σε κάθε εβδομαδιαία συνεδρία και συμπεριλαμβάνει τις ώρες ενασχόλησης με μελέτη του υλικού επιμόρφωσης, μαθησιακές δραστηριότητες, εκπόνηση εργασιών και τις ώρες σύγχρονης επικοινωνίας. Οι επιμορφούμενοι σε κάθε ενότητα απαιτείται να:

- μελετήσουν τον οδηγό και το βασικό κείμενο μελέτης κάθε εβδομαδιαίας συνεδρίας (περίπου 2 ώρες)
- πλοηγηθούν στα ενημερωτικά μιντιακά στοιχεία και να μελετήσουν το εισαγωγικό PowerPoint (περίπου 1 ώρα)
- εργαστούν ατομικά σε σύντομες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως διδασκαλίας και της ατομικής μελέτης (περίπου 1,5 ώρες),

- εκπονήσουν μια εργασία στην τάξη τους (περίπου 4,5 ώρες).
- Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με την ολοκλήρωση του επιμορφωτικού προγράμματος είναι τα εξής:
- οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν και αξιοποιήσουν Ο/Α πόρους στη σχολική τάξη,
  - οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν για καλές πρακτικές αξιοποίησης των Ο/Α Μέσων στη σχολική εκπαίδευση,
  - οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν μεθόδους κριτικής προσέγγισης των Ο/Α Μέσων καθώς και δημιουργικής παραγωγής.

Ανάπτυξη επιμορφωτικού προγράμματος

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκε με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με συνδυασμό σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας από τις 22 Οκτωβρίου έως τις 4 Δεκεμβρίου 2018. Η ασύγχρονη επικοινωνία αναπτύχθηκε μέσω της πλατφόρμας Moodle και η σύγχρονη μέσω της πλατφόρμας Big Blue Button σε 7 συνεδρίες – μια για κάθε ενότητα/εβδομάδα και μια τελική με συνολική συζήτηση απολογισμού /αναστοχασμού. Στην πλατφόρμα Moodle αναρτήθηκε ειδικό πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό και δραστηριότητες εφαρμογής στη σχολική τάξη για κάθε μια από τις 6 ενότητες. Επίσης οι επιμορφούμενοι παρουσίαζαν τις εργασίες τους στη «Δραστηριότητα Δημοσίου Διαλόγου» κάθε ενότητας και συζητούσαν σχετικά με την εφαρμογή τους με τους συναδέλφους τους.

Εικόνα 1: Το ηλεκτρονικό μάθημα στην πλατφόρμα Moodle του Παν.Αιγαίου

Ο προσανατολισμός των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων της εκπαίδευσης στα Μέσα προτείνει έξι κατηγορίες στόχων, όπου τα Μέσα προσεγγίζονται ως δυνατότητες κριτικής διάδρασης στον βίοκοσμο των μαθητών (Σοφός, 2015). Οι έξι αυτές κατηγορίες προσεγγίζονται μέσα από τις Θεματικές ενότητες όπως φαίνεται στον κατάλογο:

1. Γνωρίζω τα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ1)
2. Εκφράζομαι με τα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ5, Θ6)
3. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι με τα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ3, Θ5, Θ6)
4. Ερευνώ και πληροφορούμαι με τα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ2, Θ4)
5. Εργάζομαι και οικοδομώ γνώση με τα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ5, Θ6)
6. Στοχάζομαι πάνω στα Μέσα (Θεματικές ενότητες Θ4)

Θεματικές ενότητες

Οι 6 Θεματικές ενότητες που αναπτύχθηκαν στην πλατφόρμα Moodle είναι οι εξής:

Θ1. Εισαγωγή - Πρόσβαση και Αναζήτηση Ο/Α πόρων

Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται αφενός η επισκόπηση του θέματος και αφετέρου τρόποι και δραστηριότητες αναζήτησης Ο/Α υλικού σε ανοικτά ψηφιακά αποθετήρια. Παρουσιάζονται έγκριτοι φορείς εκπαιδευτικού περιεχομένου, όπως η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση, τα αποθετήρια της οικογενείας «Φωτόδεντρο», το ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ, η ψηφιακή βιβλιοθήκη για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό Europeana και η πλατφόρμα EUscreen για την ευρωπαϊκή οπτικοακουστική κληρονομιά, η οργάνωση των ψηφιακών αποθετηρίων τους και οι τρόποι αποτελεσματικής αναζήτησης Ο/Α υλικού.

Θ2. Ένταξη σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης και Παιδαγωγική Αξιοποίηση

Στην ενότητα παρουσιάζονται μέθοδοι ένταξης Ο/Α υλικού σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης και παιδαγωγικής αξιοποίησής του μέσα στην τάξη. Παρουσιάζονται διαδικασίες που προτείνεται να ακολουθούνται για τη χρήση του βίντεο στη σχολική τάξη πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση της θέασης. Προτείνεται η κατηγοριοποίηση παιδαγωγικής αξιοποίησης των βίντεο του ψηφιακού αποθετηρίου «Φωτόδεντρο/Βίντεο» και περιγράφονται μέθοδοι για κάθε κατηγορία. Στη συνέχεια παρουσιάζονται βέλτιστες ή καλές πρακτικές ή βέλτιστα σενάρια διδασκαλίας αξιοποίησης Ο/Α πόρων και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να τα εφαρμόσουν, επεκτείνουν, προσαρμόσουν στην τάξη τους.

Θ3. Μικτή μάθηση - Flipping Classrooms

Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται μέθοδοι αξιοποίησης του Ο/Α υλικού συνδυάζοντας εξ αποστάσεως μελέτη και ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη (μοντέλο μικτής μάθησης flipping classrooms) και τα πλεονεκτήματά τους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται βέλτιστες ή καλές πρακτικές ή βέλτιστα σενάρια διδασκαλίας αξιοποίησης Ο/Α πόρων με μικτή μάθηση και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εφαρμόσουν, επεκτείνουν, προσαρμόσουν στην τάξη τους.

Θ4. Κριτική Προσέγγιση

Η τέταρτη ενότητα ξεκινάει με μια σύντομη σκιαγράφηση βασικών εννοιών που σχετίζονται με την κριτική προσέγγιση των Ο/Α μέσων και τη σύνδεσή τους με τη δημιουργία ενημερωμένων και ενεργών πολιτών. Παρουσιάζονται οι έννοιες της πειθούς, της προπαγάνδας και του κατασκευασμένου περιεχομένου των Μέσων όταν φτάνει στους αποδέκτες, διαμορφωμένου μέσω οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών διεργασιών. Επιπλέον η ενότητα εστιάζει στις αξίες της πολυφωνίας και της ανεξαρτησίας στα Μέσα, της διαφορετικής γνώμης από διάφορες κοινωνικές ομάδες, της ανοχής και του διαλόγου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται βέλτιστες ή καλές πρακτικές ή βέλτιστα σενάρια διδασκαλίας καλλιέργειας δεξιοτήτων κριτικής προσέγγισης Ο/Α πόρων, ανάπτυξης αυτόνομης κριτικής κατανόησης ενισχύοντας έτσι την ενεργή πολιτότητα και την εμπάθυνση της δημοκρατίας. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εφαρμόσουν, επεκτείνουν ή προσαρμόσουν τα σενάρια στην τάξη τους.

Θ5. Δημιουργική Παραγωγή - Μέθοδοι

Η πέμπτη ενότητα εστιάζει σε μεθόδους δημιουργικής παραγωγής Ο/Α μέσων μέσα στη σχολική τάξη αξιοποιώντας συνεργατικές τεχνικές μάθησης. Τα στάδια της δημιουργίας βίντεο παρουσιάζονται από τη φάση της ιδέας, συγγραφής / εικονογράφησης του σεναρίου, γυρισμάτων, επεξεργασίας των πολυμεσικών στοιχείων και τις δυνατότητες τελικής διάχυσης σε ψηφιακά ή κοινωνικά μέσα αναλόγως με τα πλαίσια δημιουργίας του βίντεο. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εφαρμόσουν προτεινόμενα σενάρια δημιουργίας βίντεο, επεκτείνουν, ή προσαρμόσουν στην τάξη τους στα δικά τους έργα, ξεκινώντας από τη φάση της ιδέας, και της συγγραφής/εικονογράφησης του σεναρίου.

Θ6. Δημιουργική Παραγωγή Ο/Α έργων

Στην έκτη ενότητα, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εφαρμόσουν προτεινόμενα σενάρια δημιουργίας βίντεο, επεκτείνουν, ή προσαρμόσουν στην τάξη τους συνεχίζοντας τα έργα τους με γυρίσματα και επεξεργασία των πολυμεσικών στοιχείων. Τα έργα αναρτώνται και οι εκπαιδευτικοί αναστοχαζόμενοι, ανταλλάσσουν γνώμες και απόψεις για τα έργα τους και τη διαδικασία παραγωγής.

Αποτελέσματα πιλοτικής έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν 8 γυναίκες και 3 άνδρες στην έναρξη της επιμόρφωσης. Οι 8 από τους εκπαιδευτικούς έχουν 11-18 έτη υπηρεσίας, 2 έχουν 19-25 και 1 έχει πάνω από 25 έτη υπηρεσίας. Οι 4 εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν συστηματικά το βίντεο στην τάξη του, οι 5 αρκετά και οι 2 λίγες φορές. Οι 8 από τους 11 έχουν εξοικείωση με διδακτικά σενάρια αξιοποίησης του βίντεο από τις πλατφόρμες Αίσωπος/Φωτόδεντρο. Προσεγγίζοντας τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα, τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν ως εξής:

Το εκπαιδευτικό υλικό των ενοτήτων

Το εκπαιδευτικό υλικό των ενοτήτων χαρακτηρίστηκε ως κατανοητό, επαρκές, πλήρες, υποστηρικτικό, σύγχρονο με πληθώρα πηγών και επιλογών και διαμορφωμένο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επίσης χαρακτηρίστηκε από απλότητα, σαφήνεια και αμεσότητα, ενδιαφέρουσες εκπαιδευτικές πληροφορίες, πρωτοτυπία, επάρκεια ως προς την παρουσίαση και ακρίβεια ως προς τους στόχους του, ξεκάθαρη μεθοδολογία και πλούσια θεματολογία.

Το εκπαιδευτικό υλικό της 2^{ης} ενότητας απαιτούσε επιπλέον «εμπλουτισμό και με πηγές όχι τόσο γνωστές, καθώς οι 3 βασικές που παρουσιάζονται (Φωτόδεντρο, Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση και Αίσωπος) είναι αρκετά γνωστές στους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς» και παραδείγματα ενσωμάτωσης μέσα στα γνωστικά αντικείμενα του σχολείου. Ακόμα, «θα βοηθούσαν μερικά επιπλέον παραδείγματα παιδαγωγικής αξιοποίησης βίντεο με κατηγοριοποίηση».

Η 3^η ενότητα χαρακτηρίστηκε ότι εισαγάγει «καινούριες διδακτικές πρακτικές και καινοτομία» και ζητήθηκαν πρόσθετα παραδείγματα «αντίστροφης τάξης». Η 4^η ενότητα χαρακτηρίστηκε ότι απαιτούσε «αρκετό διάβασμα ωστόσο ήταν απαραίτητο για την κατανόηση της έννοιας του ψηφιακού γραμματισμού και την προετοιμασία για την προσέγγισή της στην τάξη με τους μαθητές». Η 5^η ενότητα θεωρήθηκε ότι «προσφέρει βοήθεια ως προς τη συνέχεια για μετά το τέλος της επιμόρφωσης» και η 6^η ενότητα απαιτούσε χρόνο για την πρακτική εφαρμογή.

Δραστηριότητες

Τα ισχυρά στοιχεία των δραστηριοτήτων για όλες τις ενότητες θεωρήθηκαν:

- Η πρόκληση ενδιαφέροντος και η ενεργοποίηση/ενεργή εμπλοκή των μαθητών.
- Η δυνατότητα για συνεργασία των μαθητών.
- Η ευκαιρία για δημιουργικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στην τάξη.
- Η διάδραση και η συνεργασία μαθητών και εκπαιδευτικού.
- Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

Επιπλέον στην 1^η ενότητα οι δραστηριότητες θεωρήθηκαν κίνητρα για εμπλουτισμό της διδασκαλίας, ανακάλυψη νέων πηγών και εκτιμήθηκε σημαντική «η ανατροφοδότηση που γινόταν, όταν οι μαθητές απαντούσαν λάθος» και η αυθεντικότητα των δράσεων.

Ισχυρά στοιχεία των δραστηριοτήτων της 2^{ης} ενότητας θεωρήθηκαν:

- Η αξιοποίηση σύγχρονων μέσων σε συνδυασμό με τα διδακτικά πακέτα και τους έντυπους χάρτες, που βοήθησε τους μαθητές να κατανοήσουν τη δυνατότητα χρήσης πολλαπλών πηγών κατά τη διερεύνηση ενός θέματος.
- Η οπτικοποίηση της πληροφορίας και το διαδραστικό μέρος της.
- Η αλληλεπίδραση που προσέφερε στους μαθητές και τις γνώσεις.
- Η ενεργή συμμετοχή πριν, κατά και μετά την προβολή του βίντεο.
- Η υποστήριξη στη διάκριση/κατηγοριοποίηση παιδαγωγικών στόχων στην αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού.
- Η αμεσότητα προσέγγισης του αντικειμένου.

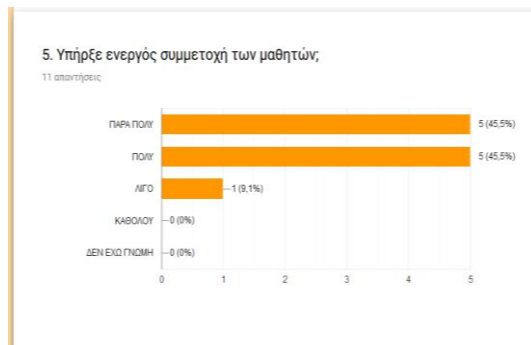
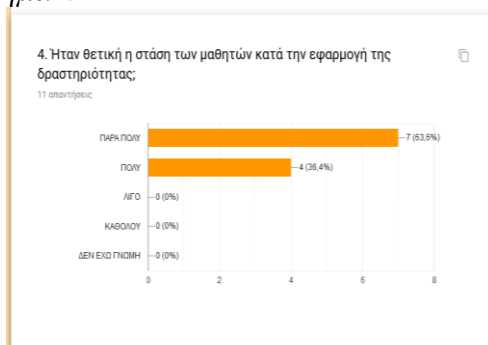
Η 3^η ενότητα χαρακτηρίστηκε από τον εναλλακτικό τρόπο προσέγγισης που προσφέρει η μέθοδος της αντεστραμμένης τάξης, την εξοικονόμηση διδακτικού χρόνου, την αξιοποίηση των κατάλληλων Ο/Α μέσων στο σπίτι και το σχολείο, Ακόμα τονίστηκαν «οι πρωτοβουλίες που δίνονται στους μαθητές να εμπλακούν στη διαδικασία της μάθησης».

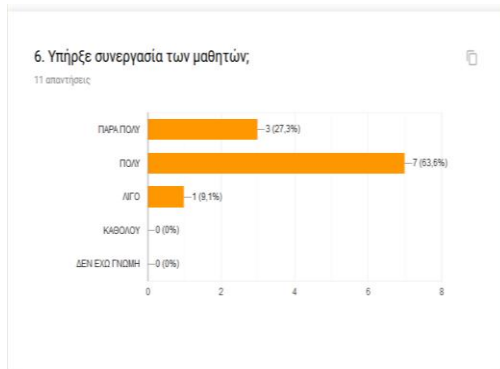
Ισχυρά στοιχεία των δραστηριοτήτων της 4^{ης} ενότητας θεωρήθηκαν η σύγχρονη οπτική γωνία, η δυνατότητα που δόθηκε στους μαθητές να αναπτύξουν κριτικό πνεύμα, η «απαραίτητη κριτική προσέγγιση σε μια περίοδο που υπάρχει καταϊγισμός ψηφιακών ερεθισμάτων».

Η 5^η και 6^η ενότητα χαρακτηρίστηκαν από τη βιωματικότητα των δράσεων, τη δυνατότητα που δίνεται στους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητές τους, τα κίνητρα για καινοτομία και δημιουργία, την αλληλεπίδραση και την «ενεργή συμμετοχή των παιδιών σε όλα τα στάδια των δραστηριοτήτων».

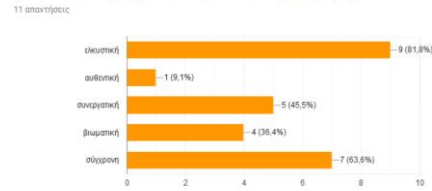
Η συμμετοχή των μαθητών

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, οι μαθητές τους αισθάνθηκαν ότι συμμετείχαν σε δραστηριότητες αυθεντικές, βιωματικές, σύγχρονες, συνεργατικές, ελκυστικές. Σε γενικές γραμμές δεν υπήρξαν προβλήματα κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των δραστηριοτήτων εκτός από την 6^η ενότητα, όπου καταγράφηκαν αρκετά προβλήματα για τη δημιουργία βίντεο σε δυο περιπτώσεις. Ωστόσο, σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, καταγράφηκε ότι η πλειονότητα των μαθητών «έδειξε μεγάλη προθυμία και ενθουσιασμό καθώς δημιουργούσε σκηνικά σε ομάδες, ζωγράφιζε ή ηχογραφούσε. Ήταν πολύ σημαντικό και κίνητρο για τους μαθητές να βλέπουν το έργο τους σε κάθε βήμα».

7. Οι μαθητές αισθάνθηκαν ότι συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα (μπορείτε να συμπληρώσετε παραπάνω από μια επιλογές)

Διάγραμμα 1, 2, 3, 4: Απαντήσεις ερωτηματολογίου 2^{ης} ενότητας για τη συμμετοχή των μαθητών

Σχετικά με την 3^η ενότητα της «μικτής μάθησης/ αντεστραμμένης τάξης» στη σύγχρονη συνεδρία καταγράφηκαν οι πιο κάτω προβληματισμοί σχετικά με τη συμμετοχή των μαθητών:

- *Νομίζω ότι η μέθοδος εφαρμόζεται πιο εύκολα στο πλαίσιο καινοτόμων δράσεων παρά σε καθημερινή βάση. Επίσης θεωρώ ευκολότερη την εφαρμογή σε μεγάλες τάξεις, δύσκολα νομίζω "δουλεύεται" σε Α' ή Β' Δημοτικού.*
- *Στην πραγματικότητα αν καταφέρεις να ετοιμάσεις το τεχνικό κομμάτι, μετά μπορείς σχετικά άνετα, ανάλογα με την τάξη και τις ιδιαιτερότητές της, να το χρησιμοποιήσεις σε πιο σταθερή βάση.*

Οι μαθητές ξεχώρισαν ιδιαίτερα την 4^η ενότητα της κριτικής προσέγγισης των διαφημίσεων και Ο/Α μηνυμάτων και ζήτησαν (καθώς επίσης και οι γονείς τους) να συνεχίσουν αυτού του τύπου τις δραστηριότητες.

Απολογιστική σύγχρονη συνεδρία

Στο τέλος του προγράμματος πραγματοποιήθηκε η 7^η σύγχρονη συνεδρία παρουσία «κριτικού φίλου»-ειδικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση με στόχο τον απολογισμό /αναστοχασμό της διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος. Κατά τη διάρκειά της, οι συμμετέχοντες τόνισαν την αξία της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ τους, μεθόδων, εφαρμογών, λογισμικών που αξιοποιούν μέσα από τις «Δραστηριότητες Δημοσίου Διαλόγου» κάθε ενότητας. Ως θετικά στοιχεία εστίασαν στον συνδυασμό θεωρητικής γνώσης με την άμεση πρακτική εφαρμογή, στην παρουσίαση των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και τον εποικοδομητικό σχολιασμό τους από «εξαιρετικούς συναδέλφους» στο Φόρουμ, καθώς και στο πλούσιο περιεχόμενο, στο οποίο θα ανατρέξουν και μετά το πρόγραμμα. Καταγράφηκαν προβληματισμοί για την παραγωγή βίντεο, την οποία θεώρησαν μια σημαντική συνεργατική δραστηριότητα μάθησης που ωστόσο απαιτεί χρόνο και τη σύμφωνη γνώμη των γονέων. Εναλλακτικά προτάθηκε η αξιοποίηση avatar και/ή δημιουργία animation είτε με κατασκευές είτε με αξιοποίηση λογισμικών για τη μείωση της έκθεσης των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι θα ήθελαν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους στην επεξεργασία και μοντάζ του βίντεο και θα προτιμούσαν μια δια ζώσης επιμόρφωση ώστε να έχουν την άμεση στήριξη από τους ειδικούς. Ειδικότερα, σχολίασαν:

- *Το πρόγραμμα ήταν πολύ ενδιαφέρον και μου έδωσε την ευκαιρία να εμπλουτίσω την εργαλειοθήκη μου, παρά το γεγονός ότι ήταν λίγο "πιεστικό" ως προς τα χρονοδιαγράμματα (2 τελευταίες δράσεις).*
- *Πολλές ιδέες προέκυψαν από τους συμμετέχοντες.*
- *Ενεργητικές οι συναντήσεις κάθε εβδομάδας.*
- *"Συνδιαλέχτηκα" με εξαιρετικούς συναδέλφους από τους οποίους πήρα πολλά.*

- Προσωπικά παίρνω ιδέες, μερικές από τις οποίες ίσως εφαρμόσω μελλοντικά στην τάξη. Προς το παρόν κινούμαι σε "συντηρητικά" πλαίσια, λόγω τεχνικών προβλημάτων στο σχολείο... Πιστεύω πάντως ότι πρέπει να υπάρχει σαφές χρονοδιάγραμμα, πολλή προετοιμασία και ετοιμότητα για αντιμετώπιση προβλημάτων, ώστε να ενταχθούν αρκετά τα Ο/Α μέσα στην τάξη.
- Έχει αλλάξει ο τρόπος που μαθαίνουν τα παιδιά σήμερα και όλα αυτά μας βοηθούνε. Τα Ο/Α μέσα βοηθάνε πολύ στη σύγχρονη διδασκαλία.
- Μου άρεσε πολύ το «από απόσταση» λόγω αυτής της φάσης της ζωής μου.

Συζήτηση- Συμπεράσματα

Οι ενότητες του επιμορφωτικού προγράμματος σχεδιάστηκαν με στόχο να προσεγγίσουν αφενός τον παραδοσιακό τρόπο αξιοποίησης Ο/Α υλικού στην τάξη αλλά κυρίως όλες τις σύγχρονες τάσεις που προσφέρει η ψηφιακή τεχνολογία και το Διαδίκτυο. Σε αυτό το πλαίσιο, προσεγγίζοντας το 1^ο ερευνητικό ερώτημα, το ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό των ενοτήτων για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση, κρίθηκε πλήρες και σύγχρονο τόσο για την εφαρμογή δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη όσο και στην αναζήτηση/πρόσβαση σε πόρους στο Διαδίκτυο, την ενσωμάτωση σε περιβάλλοντα μάθησης και τη μεθοδολογία της αντεστραμμένης διδασκαλίας διευρύνοντας της διαδικτυακή διδασκαλία. Οι ενότητες παρείχαν ένα εύρος ανοικτών μεθοδολογιών, διδακτικών σεναρίων και καλών πρακτικών που εφαρμόζονται στο πεδίο του γραμματισμού στα ψηφιακά Ο/Α Μέσα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τα οποία γνώρισαν οι εκπαιδευτικοί και προσπάθησαν να ενσωματώσουν στη διδασκαλία τους. Η έρευνα ανέδειξε ζητήματα ανασχεδιασμού στο εκπαιδευτικό υλικό ως προς την επέκταση των αποθετηρίων και δικτυακών τόπων αναζήτησης πόρων ιδιαίτερα από εκπαιδευτικούς που είχαν μεγάλη εμπειρία στη χρήση βίντεο.

Ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η εφαρμογή των δραστηριοτήτων στην τάξη, οι οποίες διερευνήθηκαν στο 2^ο και 3^ο ερευνητικό ερώτημα, αναδεικνύουν τον ρόλο των Ο/Α στο σύγχρονο σχολείο. Τα Ο/Α μέσα συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυθεντικών περιβαλλόντων μάθησης, τα οποία εμπλέκουν δημιουργικά τους μαθητές συνδέοντας την καθημερινότητά τους με το σχολείο. Το Ο/Α υλικό προσθέτει μία πραγματική διάσταση και αυθεντικότητα ζωντανεύοντας τη διαδικασία της μάθησης, συνεπώς αποτελεί μια σημαντική παράμετρο επιτυχίας.

Οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στην τάξη συντέλεσαν αφενός στην προσέγγιση γνωστικών αντικειμένων με εναλλακτικό τρόπο και αφετέρου στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα. Οι μαθητές δημιουργώντας βίντεο συμμετείχαν ενεργά στη μάθηση, συνεργάστηκαν σε ομάδες με κοινό στόχο και όραμα, συνδέοντας πληροφορίες με την ατομική και συλλογική τους εμπειρία αλλά και με ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα. Η έρευνα ανέδειξε ζητήματα επέκτασης των «ανοικτών» δραστηριοτήτων σε πιο αυστηρά δομημένες για τους εκπαιδευτικούς που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη δημιουργία/αξιοποίηση βίντεο.

Η διερεύνηση του 4^{ου} ερευνητικού ερωτήματος ανέδειξε τη θετική απήχηση του επιμορφωτικού προγράμματος σε μεγάλο μάλιστα βαθμό, τόσο από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές τους κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων. Η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αξιολογήθηκε πολύ καλά λόγω των υποχρεώσεων των ενηλίκων εκπαιδευομένων. Ο συνδυασμός σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας στην εξΑΕ προσφέρει δυνατότητες επαγγελματικής ανάπτυξης στους εκπαιδευτικούς με ευέλικτες μορφές, υπερβαίνοντας τους χωρο-χρονικούς περιορισμούς. Ο συνδυασμός θεωρητικής γνώσης με την άμεση πρακτική εφαρμογή είχε θετικό αντίκτυπο σε υψηλό βαθμό.

Τα Φόρουμ με τίτλο «Δραστηριότητα Δημοσίου Διαλόγου» αποτέλεσαν πεδία εκπαιδευτικών ζυμώσεων, ανταλλαγής ιδεών, μεθόδων και εκπαιδευτικών εργαλείων δημιουργώντας ζωντανά δίκτυα συναδέλφων εκπαιδευτικών με κοινά ενδιαφέροντα (κοινότητα μάθησης). Ο συνδυασμός έμπειρων, απλά ή καθόλου εξοικειωμένων εκπαιδευτικών με την αξιοποίηση Ο/Α μέσω προσέφερε πλούσιες αλληλεπιδράσεις στην κοινότητα. Μια πρόσθετη πρόταση από την πλειονότητα των συμμετεχόντων είναι ο συνδυασμός του εξ αποστάσεως προγράμματος με μια σύντομη δια ζώσης επιμόρφωσης στις θεματικές ενότητες Θ5, Θ6 λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπισαν κατά τη δημιουργία βίντεο ιδιαίτερα σε τεχνικά θέματα.

Συμπερασματικά, το πρόγραμμα επιμόρφωσης ανταποκρίθηκε σε μεγάλο βαθμό στις εκπαιδευτικές ανάγκες των επιμορφούμενων και κατέγραψε τις προτάσεις και ζητήματα ανασχεδιασμού τόσο των αρχαρίων όσο και των έμπειρων εκπαιδευτικών με στόχο την κάλυψη των επιμορφωτικών αναγκών από τη βάση.

Η ένταξη των Ο/Α μέσω στο σύγχρονο Αναλυτικό και Διαθεματικό Πρόγραμμα Σπουδών αποτελεί ένα ζητούμενο για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης διερεύνησε τις μεθόδους, με τις οποίες διεθνείς και εθνικές καλές πρακτικές μπορούν να επεκταθούν ή/και να προσαρμοστούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ώστε να υποστηρίξουν ένα πλαίσιο ψηφιακού γραμματισμού και ένταξης ψηφιακών Ο/Α μέσω στη σχολική πρωτοβάθμια εκπαίδευση οριζόντια σε όλο το εύρος των γνωστικών αντικειμένων.

Ο συνδυασμός της οπτικοακουστικής αφήγησης με την ανάπτυξη εικονικών περιβαλλόντων μάθησης αποτελεί μια πρόκληση για την εκπαίδευση. Πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς επίσης είναι να γνωρίσουν την αξία και τις ευκαιρίες των ψηφιακών Ο/Α Μέσων και να κατανοήσουν ότι αποτελούν ισχυρά, καινοτόμα και δημιουργικά στοιχεία που εμπλουτίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση (Bijmens et al., 2004). Απαντώντας θετικά σε αυτήν την πρόσκληση, οι εκπαιδευτικοί «καλούνται» να τολμήσουν την αλλαγή στις διδακτικές πρακτικές τους αξιοποιώντας τον πλούτο των διαθέσιμων ανοικτών πόρων, σεναρίων και μεθοδολογιών μάθησης.

Βιβλιογραφία

- Andriopoulou, I., Papadimitriou, S., & Kourti, E. (2014). *Media and Information Literacy Policies in Greece (2013)*, ANR TRANSLIT and COST Transforming Audiences/Transforming Societies, Paris. Retrieved on 29 November, 2015, from http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque140528/rapports/GREECE_2014.pdf
- Buckingham, D. (2011). *Media Literacy and Media Education in the Age of 'Media 2.0': A Critical View*. Ανακτήθηκε στις 21 Αυγούστου, 2015 από: <http://vimeo.com/32775695>
- Bates, A. W. (1985). Using video in higher education Institute of Educational Technology. Στο *IET Paper on Broadcasting*, No. 243.
- BECTA, (2004). *Digital video technologies*. Ανακτήθηκε στις 5 Μάιου, 2007 από <http://foi.becta.org.uk>
- Bijmens, H., Bijmens, M., Vanbuel, M. (2004). Τα μέσα ροής μέσα στην τάξη. Μία παρουσίαση της σημερινής χρήσης των τεχνολογιών ροής και των δυνατοτήτων που παρέχουν για την κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών κυρίως στην Ευρώπη. EDUCATION HIGHWAY, Κέντρο Καινοτόμων Εφαρμογών Στο Σχολείο και Τις Νέες Τεχνολογίες, Hafenstrasse 47-51, A-4020 Linz, Αυστρία (έκδοση ATiT, Herverlee, Βέλγιο).
- Celot, P. (2011). Findings from the 2009 EAVI Studies on Media Literacy in 27 EU Countries in *Media literacy: Ambitions, policies and measures*, S Livingstone, COST ISO906 (ed.) - Transforming Audiences/Transforming Societies - Council of Europe, London.
- Edmonson, K.M., Novac J.D. (1993). The Interplay of scientific epistemological views, learning strategies, and attitudes of college students. Στο *Journal of research in Science Teaching*, 30(6) (547-599).
- Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση, (nd). Προφίλ της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης. Ανακτήθηκε στις 21 Αυγούστου, 2015 από <http://www.edutv.gr>

- EC, (2007). *Communication on Media Literacy in the Digital Environment*. Retrieved on 9 May, 2015, from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:am0004>.
- EC, (2010). *The Digital Agenda for Europe*. Retrieved on 12 January, 2016, from: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-europe-2020-strategy>
- EUR-Lex, (nd). *Communication on Media Literacy in the Digital Environment*. Retrieved on 9 May, 2015, from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:am0004>
- HbbTV, (nd). Hybrid Broadcast Broadband TV. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από https://en.wikipedia.org/wiki/Hybrid_Broadcast_Broadband_TV
- Hellastat, (2007). *Οριζόντια Μελέτη Υποδομής για Επιγραμμικές Διαδραστικές Υπηρεσίες της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης*. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας».
- Hobbs, R. (2010). A Plan of Action A whITe pAper. Στο *The Aspen Institute. Communications and Society Program*. Retrieved on 1 October, 2016, from: <http://mediaeducationlab.com/digital-and-media-literacy-plan-action>
- ΙΕΠ, (2015). *Διαδραστικό Ψηφιακό Διδακτικό Σενάριο «Δημιουργία βίντεο στο School-Lab»*. Ανακτήθηκε 21 Μαρτίου, 2018 από τη διεύθυνση <http://aesop.iep.edu.gr/node/13278>
- Κρέτσος, Λ. (2017). *Γιατί η τηλεόραση παραμένει... ο βασιλιάς*. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από <http://www.amna.gr/home/article/180143/L-Kretsos-Giati-i-tileorasi-paramenei-o-basilias>
- Kron, F., Σοφός Α. (2007). *Διδακτική των Μέσων. Νέα Μέσα στο πλαίσιο Διδακτικών και Μαθησιακών Διαδικασιών*. Αθήνα Gutenberg.
- Μάθηση 2.0, (2012). *Μάθηση 2.0*. Ανακτήθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 2014 από <http://mathisi20.gr/>.
- Medeanet, (nd). *Charting Media and Learning in Europe*, 2011, 2012, 2013. Retrieved on 29 November, 2015 <http://www.medeanet.eu/reports/>.
- Παπαδημητρίου, Σ. (2014). Καλές Πρακτικές Αξιοποίησης του Βίντεο στη Μάθηση. Στα *Πρακτικά του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου eTwinning «Αξιοποίηση των ΤΠΕ στα συνεργατικά σχολικά προγράμματα»*. Πάτρα (2014). Ανακτήθηκε στις 21 Αυγούστου, 2015 από <http://conf2014.etwinning.gr/images/praktika/praktika.pdf>
- Παπαδημητρίου, Σ., (2017). Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση 2.0: Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης. Στο *Λιοναράκης, Α. (Επιμ.) 9ο Διεθνές Συνέδριο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Τόμ. 9, Αρ. 5Α (2017): Ο σχεδιασμός της μάθησης*. Ανακτήθηκε στις 2 Ιανουαρίου, 2018 από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1050>
- Σοφός, Αλ., & Kron, F., (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με τη Χρήση Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Σοφός, Αλ. (2014). Ψηφιακός γραμματισμός ως κατηγορία του μιντιακού γραμματισμού και ικανότητας. Αναλυτική προσέγγιση θεωρητικών προσεγγίσεων για την ένταξη της εκπαίδευσης στα Μέσα στην εκπαίδευση. Στο *Σοφός, Α, Βρατσάλης Κ. (Επιμ.). Παιδαγωγική Αξιοποίηση Νέων Μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία (σελ. 61-82)*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Σοφός, Αλ. (2015). *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Pea, R. & Hay, K. (2002). Report to the National Science Foundation. In *the CILT Workshop on Digital Video Inquiry in Learning and Education*. Ανακτήθηκε στις 1 Φεβρουαρίου, 2004 από www.cilt.org/seedgrants/community/Pea_Final_Report_2002.pdf
- P21, (nd). *Partnership for 21st Century Learning*. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από <http://www.p21.org/>
- Χατζηδήμου, Δ. (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό επιμορφωτικό υλικό: τόμος Α': γενικό μέρος*. Αρχική Έκδοση Μάιος 2011.
- Unesco, (2011). *Οδηγός Σπουδών των Εκπαιδευτικών - Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία*. Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου, 2014 από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971GRE.pdf>

Παράρτημα Ι: Περίγραμμα Προγράμματος Επιμόρφωσης

Πρόγραμμα 6 εβδομάδων	
1 ^η τηλε-συνάντηση	Ενημέρωση για την έρευνα και το εκπαιδευτικό υλικό Οδηγίες χρήσης και πλοήγησης στο ηλ.μάθημα AVi_Web Συζήτηση
1 ^η εβδομάδα ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ- ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΟΡΟΥΣ	ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ - ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΟΡΟΥΣ Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη
2 ^η τηλε-συνάντηση	Αναστοχασμός και συζήτηση για την εφαρμογή (Ομάδα εστίασης)
2 ^η εβδομάδα ΕΝΤΑΞΗ – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ	ΕΝΤΑΞΗ – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη
3 ^η τηλε-συνάντηση	Αναστοχασμός και συζήτηση για την εφαρμογή (Ομάδα εστίασης)
3 ^η εβδομάδα ΜΙΚΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ Ο/Α ΜΕΣΑ	ΜΙΚΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ Ο/Α ΜΕΣΑ Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη
4 ^η τηλε-συνάντηση	Αναστοχασμός και συζήτηση για την εφαρμογή (Ομάδα εστίασης)
4 ^η εβδομάδα ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ Ο/Α ΜΕΣΩΝ	ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη
5 ^η τηλε-συνάντηση	Αναστοχασμός και συζήτηση για την εφαρμογή (Ομάδα εστίασης)
5 ^η εβδομάδα ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ -ΜΕΘΟΔΟΙ Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη
6 ^η τηλε-συνάντηση	Αναστοχασμός και συζήτηση για την εφαρμογή (Ομάδα εστίασης)
6 ^η εβδομάδα ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ Ο/Α ΜΕΣΩΝ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ Ο/Α ΕΡΓΩΝ Συμμετοχή στις δραστηριότητες δημοσίου διαλόγου (φόρουμ) Συμμετοχή στις δραστηριότητες εξάσκησης/εφαρμογής στην τάξη Εκπόνηση τελικής εργασίας

Παράρτημα II: Ερωτηματολόγιο

Πρόγραμμα επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης "Ψηφιακός Γραμματισμός σε Οπτικοακουστικά Μέσα στα Διαδίκτυα Περιβάλλοντα Μάθησης", 2019 Ερωτηματολόγιο 1ης Ενότητας

Παρακαλούμε να συμπληρώσετε το **ερωτηματολόγιο** της ενότητας του Προγράμματος επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης "Ψηφιακός Γραμματισμός σε Οπτικοακουστικά Μέσα στα Διαδίκτυα Περιβάλλοντα Μάθησης". Παρακαλούμε ελέγξτε αν έχετε συμπληρώσει όλα τα ερωτήματα. Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία!

* **Απαιτείται**

1. Το εκπαιδευτικό υλικό της ενότητας ήταν *

Κατανοητό επαρκές ελκυστικό υποστηρικτικό σύγχρονο διαμορφωμένο για την εξΑΕ Άλλο:

2. Το εκπαιδευτικό υλικό της ενότητας απαιτούσε επιπλέον: * Η απάντησή σας

3. Το εκπαιδευτικό υλικό της ενότητας χαρακτηριζόταν από: * Η απάντησή σας

4. Ήταν θετική η στάση των μαθητών κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας; *

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΠΟΛΥ ΜΕΤΡΙΑ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ Άλλο:

5. Υπήρξε ενεργός συμμετοχή των μαθητών; *

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΠΟΛΥ ΜΕΤΡΙΑ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ Άλλο:

6. Υπήρξε συνεργασία των μαθητών; *

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΠΟΛΥ ΜΕΤΡΙΑ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ Άλλο:

7. Οι μαθητές αισθάνθηκαν ότι συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα (μπορείτε να συμπληρώσετε παραπάνω από μια επιλογές) *

Ελκυστική αυθεντική συνεργατική βιωματική σύγχρονη Άλλο:

8. Υπήρξαν προβλήματα κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της δραστηριότητας; * ΠΟΛΛΑ ΛΙΓΑ ΚΑΘΟΛΟΥ

9. Ποια θεωρείτε δυνατά στοιχεία της δραστηριότητας; * Η απάντησή σας

10. Μπορείτε να προτείνετε τρόπους βελτίωσης της δραστηριότητας; * Η απάντησή σας

ΥΠΟΒΟΛΗ